

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Kilpailutuksen uusiminen yhden tarjouksen tilanteessa:

Suomen Satamat ry suhtautuu hyvin varauksellisesti ehdotettuun vaatimukseen kilpailutuksen uusimisesta yhden tarjouksen tilanteessa. Näkemyksemme mukaan ehdotettu muutos olisi omiaan lisäämään tarpeettomasti hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa ja hankintojen kustannuksia. Näin ollen se olisi ristiriidassa lakihankkeelle asetettujen hankintojen tehokkuutta ja

kustannussäästöjä koskevien tavoitteiden kanssa. Käytännössä uuden tarjouskilpailun järjestäminen ei lisäisi tarjoajien määrää, sillä useissa tapauksissa hankintayksiköiden perustellusti spesifeille hankintatarpeille ei potentiaalisia tarjoajia ole markkinoilla enempää. Tällöin uuden tarjouskilpailun järjestäminen johtaisi aiemman tarjoajan antamaan kalliimpaan tarjoukseen. Ehdotetulla muutoksella ei kyettäisi myöskään varmistamaan hankintojen valmistelun korkeaa tasoa. Hankintayksikkö ei myöskään saa joutua tilanteeseen, jossa uudelleenkilpailutusvelvoite aiheuttaa riskejä operatiivisen toiminnan jatkuvuudelle (esimerkkinä satamajäämurto, jossa rajallisen palvelutarjonnan vuoksi saadaan usein vain yksi tarjous). Lakiehdotusta tulisi muuttaa siten, että jos markkinakartoitus ja hankinnan muu valmistelu on tehty huolellisesti, uudelleen kilpailutusvelvollisuutta ei synny, vaikka hankinta olisi toteutettu avoimella menettelyllä.

Hankintojen jakaminen osiin:

Suomen Satamat ry. ei kannata ehdotusta kynnsarvon ylittävien hankintojen jakamisesta. Ehdotus on omiaan lisäämään sekä hankintayksiköiden että tarjoajien hallinnollista taakkaa ja kustannuksia, ja näin ollen ehdotukselle asetettujen tavoitteiden vastainen. Hallinnollista taakkaa, lisäkustannuksia ja hankintamenettelyn pidentymistä aiheuttaisivat muun muassa ylimääräisten sopimusten hallinnointi, erilaisten yhteistyöforumeiden lisääntyminen sekä turvallisuusselvitysten ja auditointien määrän lisääntyminen. Hankintayksiköillä on paras tieto hankintojen järkevästä osittamisesta. Jo nykytilassa hankintayksikön on esitettävä syyt hankinnan jakamatta jättämiselle, joten tarvetta velvoittavammalle sääntelylle ei ole.

Esimerkkinä voi tuoda esille rakennusurakat, jotka on tyypillisesti tarkoituksenmukaista kilpailuttaa yhtenä kokonaisuutena yhdeltä kokonaisvastuulliselta urakoitsijalta, joka toimii urakan pää toteuttajana ja työturvallisuusasioista vastaavana urakoitsijana, ja näin ollen myös vastaa kaikesta rakennusurakan urakka-alueella tehtävien töiden yhteensovittamisesta, siellä toimivien työsuorittajien hallinnoimisesta sekä työturvallisuudesta. Mikäli hankintayksikkö kilpailuttaisi erikseen kaikki urakkaan tarvittavat toiminnot, siirtyisivät tällöin myös rakennusurakan pää toteuttajan vastuut (sisältäen muun muassa töiden yhteensovittamisen ja työturvallisuusasiat), hankintayksikölle, mikä ei olisi tarkoituksenmukaista. Pykäläehdotuksissa tai perusteluissa ei kuitenkaan kuvata, millaisiin tai minkä suuruisiin osiin jakaminen olisi jatkossa hyväksyttyä rakennus- tai korjausurakoissa. Käytännössä jäisi hankintayksikön arvion ja myöhemmin oikeuskäytännön varaan määritellä, mitä lainsäätäjä on tarkoittanut osiin jakamisella. Tämä asettaa hankintayksiköt kestävämpään tilanteeseen, varsinkin kun tuntuva osa hankinnoista on nimenomaisesti rakennusurakoita. Myöskään ICT-hankintojen jakaminen osiin ei ole millään tavoin toimiva tai tehokas järjestely.

Tällaisenaan ehdotus tuo tuntuvasti lisäbyrokratiaa ennestään jo resurssipulasta kärsiville hankintayksiköille mm. lisäkilpailutusten ja valituskäsittelyjen muodossa ilman että säännöksen vaikutuksia on selvitetty. Kyse on hankintayksikön tarkoituksenmukaisuusharkinnasta eikä niinkään hankintamenettelyn syrjimättömyydestä tai avoimuudesta. Ensisijaisesti PK-yrityksiä tulisi kannustaa tarjoamaan aiempaa rohkeammin esim. ryhmittyminä. Lisäksi mietinnön yksityiskohtaiset perustelut eivät kerro, minkälaisissa tilanteissa hankinta voitaisiin jättää jakamatta osiin sen luonteen,

laajuuden, toteuttamistavan, kokonaisvastuun tai jakamiseen liittyvien riskien takia eli mikäli tällaiseen sääntelyyn päädytään, tulisi taustatöissä ao. lainkohdan osalta yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvata laajemmin ja konkreettisin esimerkein, milloin jakamatta jättäminen on mahdollista eikä jättää tätä vain oikeuskäytännön varaan. Tarkoituksenmukaista ei ole luoda julkisiin hankintoihin tarpeetonta epävarmuutta ja alentaa kynnystä oikeuskäsittelyille.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutokseen tarvitaan?

-

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Pidämme erittäin tervetulleena mahdollisuutta huomioida turvallisuutta ja huoltovarmuutta hankinnoissa. Satamat on osa yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria ja huoltovarmuus on toiminnassamme keskeistä. Olisi toivottavaa, että satamien varautumiseen liittyviä hankintoja olisi tarvittaessa mahdollista tehdä julkisen kilpailutuksen sijaan myös kohdennetuilla kyselyillä tai esimerkiksi suppeampia tietoja julkaisemalla.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Suomen Satamat ry. edustaa Suomen meri- ja sisävesisatamia. Kunnallisesti omistetut satamat kuuluvat erityisalojen hankintalain piiriin ja siksi ala olisi toivonut, että satamat olisi tunnistettu lain soveltamisalaan kuuluvina tahoina, ja että ala olisi huomioitu myös lausuntopyyynnön jakelussa. Satamien yhteenlaskettu vuosittaisten hankintojen volyymi on (investointitietojen perusteella arvioituna) 50-100 miljoonaa euroa. Suomen satamilla on kriittinen rooli yhteiskuntamme talouden, toimivuuden ja huoltovarmuuden turvaamisessa.

Lausunnoissa on pyydetty erityisesti ottamaan kantaa esitysten vaikutuksiin. Eri sääntelyvaihtoehtoja ja niiden kokonaisvaikutuksia olisi ollut hedelmällisempää pohtia jo aiemmin valmisteluvaiheessa ja valita tämän analyysin perusteella tarkoituksenmukaisin sääntelytapa. Hallituksen esitystä koskevasta mietinnöstä saa vaikutelman, että vastuu esityksen vaikutusten arvioinnista jää pitkälti lausujille.

Karjalainen Piia
Suomen Satamat ry